

LIETUVIŠKASIS DĖMUO PASAULIO KALBŲ ĮVAIROVĖJE

Į Kultūros barų klausimus atsako Giedrius SUBAČIUS

Kultūros barai. Čikagos Iliojaus universiteto PLB Lituanistikos katedra šiemet paminėjo savo veiklos 30-metį. Kas per šį laikotarpį nuveikta? Kokie edukaciniai pasiekimai reikšmingiausi? Kokie artimiausi katedros uždaviniai? Kokios perspektyvos?

Giedrius Subačius. 30 metų – ilgas tarpas, matau jį ne kaip vientisą trajektoriją, o kaip kelias atkarpas. Dėstyti ten pradėjau 1994-aisiais, katedrai jau gerą dešimtmetį klestint. Man tas pirmasis dešimtmetis atrodo tikroji istorija, profesorių Broniaus Vaškeliio ir Violetos Kelertienės laikai. Jie pramynė pirmuosius akademinis takus: suformavo magistro ir daktaro studijų programas, parengė daugelį kitų kursų, ėmė tuos kursus dėstyti, rinko studentus. Tęsė jau nuo 1971 m. dėstomus bakalauro lygmens lituanistinius lietuvių kalbos, lietuvių kultūros kursus. 1994-aisiais Vaškeliui išvykus rektoriauti į VDU, jo vietą užėmė Kelertienė, o aš – buvusią Kelertienės. Ji ėmė dėstyti vien magistrantams ir doktorantams, aš dėščiau ir bakalauro, ir magistro, ir daktaro lygmens kursus. Po keliolikos metų įvyko nesmagių permainų, kurias galima laikyti trečiojo etapo pradžia: 2007 m. Dwightas McBride'as, vos užėmęs dekaną postą, uždarė magistro ir daktaro studijas. Dar po metų, 2008-aisiais, Kelertienė išėjo į pensiją, o Iliojaus universitetas nebepriėmė antro profesoriaus, tad liko vienintelė profesūra (vietoje dviejų, turėtų iki tol). Iš esmės

lituanistika susitraukė iki bakalauro lygmens *Lietuvos/lietuvių kultūros* kurso (išskyrus tuos lituanistinius aspektus, kuriuos galiu atskleisti, dėstydamas bendresnius lingvistikos kursus, pavyzdžiui, *Europos bendrinių kalbų istoriją, Pasaulio kalbas*). Iš karto pradėta rūpintis katedros programų atsigavimu. Tarp visų tų, kurie ženkliai prisidėjo savo energija, darbu, sumanumu, pirmiausia dėkingas paminėčiau Olavį Aarensą, Darių Furmonavičių, Ainą Haasą, Vytautą Kamantą, Saulių Kuprį, Jimmą ir Gražiną Liautaudus, Žygimantą Pavilionį, Williamą R. Schmalstiegą, Guntį Šmidchensą, Gintarą Steponavičių, Arvydą Tamulį. Visų pirma jų pastangomis lietuvių kalbos kursai buvo atgaivinti (nuo 2012 m. rudens juos vėl ėmė dėstyti Daiva Litvinskaitė, dar spėjusi mūsų katedroje įgyti daktaro laipsnį). Institucijos, be kurių pagalbos nebūtų pavykę atnaujinti lietuvių kalbos dėstymo, – tai visų pirma Vilniaus universitetas ir Lietuvos užsienio reikalų ministerija, jų lėšomis lietuvių kalbos kursai finansuojami jau trečius metus. Finansiškai parėmė ir AABS (*Association for the Advancement of Baltic Studies*), ir Lietuvių fondas, už tai esame jiems nuoširdžiausiai dėkingi. Taigi šitą, jau ketvirtąjį PLB Lituanistikos katedros gyvavimo etapą galima skaičiuoti nuo lietuvių kalbos dėstymo sugražinimo 2012 m. rudenį. Ateities etapus irgi norėtusi mintyse sieti su augimu.

Apskritai didžiausi edukaciniai katedros pasiekimai, mano galva, yra 5 parengti lituanistikos daktarai (Dalia Kučėnienė, Danas Lapkus, Dalia Cidzikaitė, Daiva Litvinskaitė, Aurelija Tamošiūnaitė), 19 lituanistikos magistrų ir daugiausia studentų sutraukiantis *Lietuvos /lietuvių kultūros* kursas, kurio per pastaruosius 20 metų klausėsi ir egzaminus išlaikė apie 1500 studentų (didžiuma jų yra ne lietuvių kilmės, taigi galima sakyti, kad šitas kursas lietuvių kultūrą labiausiai skleidžia amerikiečiams).

Ar Lituanistikos katedra palaiko nuolatinius ryšius su kultūrinėmis ir akademinėmis išsivijęs institucijomis? Ar JAV gyvenantiems lietuviams rūpi katedros veikla? Ar jie naudojami jos vykdomų akademinų tyrimų rezultatais? Ar daug jaunosios kartos išsivijęs renka si lituanistikos studijas?

Su išsivijęs institucijomis ryšius palaikome nuolat, net sunku išvardyti, su kuriomis ir kiek. Bendradarbiaujame su Lituanistikos tyrimo ir studijų centru, su Lietuvių fondu, su laikraščiais *Draugas* ir *Amerikos lietuvis*, su Pasaulio lietuvių bendruomene, su Balzeko muziejumi, su AABS. Pavyzdžiui, 2012 m. Čikagoje katedra organizavo dvi metę AABS konferenciją, prie jos rengimo reikšmingai prisidėjo Lietuvos ambasada Vašingtone ir Generalinis konsulas Čikagoje, Lituanistikos tyrimo ir studijų centras, Lietuvių fondas, *Draugas*, *Amerikos lietuvis*, *Lituanus*, daug savanorių, skyrusių konferencijai savo laiką ir triūsą.

Lituanistikos tyrimo ir studijų centras padeda mums atrinkti laiškus katedros inicijuotai ir nuo 2008 m. rengiamai „Asmeninės rašomosios kalbos duomenų bazėi“ (žr. www.musulaiskai.lt). Studentai amerikiečiai, *Lietuvos/lietuvių kultūros* kurso klausytojai, kartais vyksta į šį centrą padirbėti („pasistažuoti“). Per AABS konferenciją Lituanistikos tyrimo ir studijų centras surengė rankraščių ir knygų parodą Iliojaus universitete.

Vienareikšmiškai atsakyti į klausimą, ar JAV gyvenantiems lietuviams rūpi katedros veikla, negalėčiau. Vieniems rūpi, kitiems – turbūt ne. Apklausių nedarėme. Spręsti galime labiau iš to, kiek atsiranda norinčių naudotis mūsų veiklos – visų pirma pedagoginės ir mokslinės – rezultatais. Mūsų siūlomos studijos uni-

versitete, aišku, labiausiai rūpi jaunesniems, neseniai gimnazijas baigusiems žmonėms. Kalbu apie jaunosios kartos lietuvius, kurių universitete sutinku ne taip jau mažai. Ta jaunoji karta, jei galima nors apytiksliai apibendrinti, yra vaikai tų, kurie išvyko iš jau laisvos (arba dar gorbačiovinės) Lietuvos, ne vienas atsidūrė svetur dar būdamas kūdikis. Daugelis moka lietuviškai, tad ir lituanistika jiems nėra svetima. Jie sukūrė (atkūrė) Iliojaus universiteto Lietuvių studentų asociaciją, kuri Čikagos lietuviams surengė įvairių kultūrinių renginių, o universitete suorganizavo įspūdingą Lietuvos 1000-mečio paminėjimą.

Akademiniai darbai, suprantama, geriau žinomi akademiniam sluoksniams. Prisidedame prie mokslinio lituanistinio kalbinio istorinio žurnalo *Archivum Lithuanicum* leidybos, *Lituanus* rengimo. Katedros doktorantai (daktarai) parašė ir išleido knygas, paminėčiau Dano Lapkaus veikalą „Potekščių ribos: uždraustos tapatybės devintojo dešimtmečio lietuvių prozoje“ (2003), Dalios Cidzikaitės „*Kitas lietuvių prozoje*“ (2007), Daivos Litvinskaitės „Nuo objekto link subjekto: kūnas lietuvių moterų kūryboje“ (2013). Aurelija Tamošiūnaitė vadovauja „Asmeninės lietuvių kalbos duomenų bazėi“ (pernai rudenį kartu su Mindaugu Šinkūnu ji buvo atvykusi į Čikagą pristatyti projekto www.musulaiskai.lt). Profesorė Violeta Kelertienė išleido įspūdingą straipsnių rinkinį *Baltic Postcolonialism* (2006), aš paskelbiau monografijas *Upton Sinclair: The Lithuanian Jungle* (2006), „Lietuvių kalbos ekspertai Rusijos imperijos tarnyboje: Dmitrijus Kaširinas, Zacharijus Liackis, Andrius Poidėnas“ (2011).

Kokia šiandieninė lituanistinių mokslų ir tyrimų būklė Jungtinėse Amerikos Valstijose? Kokie mokslo židiniai dar rusena? Ar tarp naujosios bangos išsivijęs atsiranda tokių, kurie ryžtųsi atsidėti lituanistikos puoselėjimui?

Nelengvi klausimai, bet atsakyti bandyčiau taip: daugiausia susitinku su tais akademinės sferos lituanistais, kurie dalyvauja AABS veikloje, jos konferencijose. Tai tiek senesnės, tiek naujesnės išsivijęs atstovai, įvairių humanitarinių ir socialinių mokslų mokslininkai.

AABS yra 1968 m. įkurta organizacija, skatinanti tyrinėti ir studijuoti baltų tautų kultūras. Šiuo metu AABS konferencijų populiarumas gana didelis, jose dalyvauja daug lietuvių, latvių, estų kilmės mokslininkų ne tik iš Šiaurės Amerikos, bet ir iš Europos (Baltijos šalių, aišku, net nereikia minėti), iš Japonijos, Australijos.

Mokslo židiniai JAV susiję visų pirma su universitetais. Vašingtono universitete Sietle įsikūrė į mūsų katedrą panašus studijų ir tyrimų atitiktumu, apimančias ne vien lituanistiką, bet ir latvistiką, estonistiką (vadovauja Guntis Šmidchensas). Jis taip pat dėsto kalbas ir kultūras. Daugiau tokių administraciškai apibrėžtų lituanistikos centrų JAV šiuo metu nėra, nors galvodamas apie centrus vis prisimenu tas asmenybes, tuos mokslininkus, kurie, išsibarstę po kontinentą, dirba savo darbus konkrečiose vietose ir yra tapę tam tikrais idėjiniais akademiniais traukos centrais. Galėčiau paminėti Tomą Venclovą (*Yale*), Algį Mickūną (*Athens, Ohio*), Williamą R. Schmaltiegą (*Penn State, Pennsylvania*), Alfredą Senną (*Madison, Wisconsin*), Saulių Sužiedėlių (*Millersville University of Pennsylvania*) ir daugelį kitų, iš jaunesnės kartos mokslininkų – Dovilę Budrytę (*Georgia Gwinnett College, Georgia*), Patricką Churą (*University of Akron, Ohio*), Agnia Grigas (*Malibu, California*), Virgilijų Krapauską (*Chowan University, North Carolina*), Gediminą Lankauską (*University of Regina, Canada*), Vėją Liulevičių (*University of Tennessee, Knoxville*), Daivą Markelis (*Eastern Illinois University*).

Ne tik akademinę, bet ir platesnę kultūrinę lituanistinę veiklą plėtoja Lituanistikos tyrimo ir studijų centras, Balzeko muziejus, ALKA archyvas Putname (*Connecticut*), Santaros-Šviesos federacija. Nors šiuo metu Santara-Šviesa daug aktyvesnė Lietuvoje, gyvuoja ji ir Amerikoje, tiesa, metinių konferencijų neberengia, tačiau organizuoja paskaitas (pastarąjį kartą, 2014 m. kovo 8 d., Leonidas Donskis kalbėjo tema „Antroji nepriklausomybė: į Europą grįžusi Lietuva“).

Jau du dešimtmečius esate šios katedros profesorius, dabar ir vedėjas. Kokią įtaką akademinis darbas Čikagoje padarė individualiems akademiniams ir kultūriniais

interesams? Kaip amerikietiškas kultūrinis ir akademinis kontekstas paveikė mokslinio darbo kryptis?

Matyčiau bent kelis pagrindinius savo kūrybos kelius: dar rašydamas disertaciją atradau plačią temą apie XIX a. lietuvių bendrinės kalbos bandymus, mąstymus, rašybos taikymus. Šiandien naujas čia būtų šių tyrimų siejimas su pasaulinėje lingvistikoje kylančia istorinės sociolingvistikos šaka, su variantiškumo tyrimų pakilimu. Dabar kaip tik grįžau prie Simono Daukanto rašybos variantų tyrimo. Įspūdinga įvairovė, kai kuriuos rašybos atvejus Daukantas keitė bent 5 kartus, pavyzdžiui, žemaitišką tarpinį garsą tarp *i* ir *e* (kiek panašų į bendrinės kalbos *ė*) Daukantas rašė *y, ę, i, i, i, i* raidėmis (žinau: *žynau, žėnau, žinau, žinau, žinau*). Labai įdomu sekti, kas jį skatino vis modifikuoti, atmesti ankstesnį savo paties pasirinkimą ir vėl iš naujo nusivilti.

Kita kritika, kuri man atsivėrė, buvo galimybė plačiau pastudijuoti Europos bendrinių kalbų istorijas, o tokių bendrinių kalbų Europoje suskaičiuočiau apie 50. Lietuvių aušrininkų ir varpininkų pastangos visomis tarmėmis kalbantiems lietuviams suformuoti vienodą rašomąją kalbą turi daug analogų Europoje. Pavyzdžiui, akivaizdu, kad Europoje po Viduramžių buvo bent trys bendrinių kalbų formavimo vienos tarmės pamatu bangos: 1) maždaug Renesanso laikotarpiu, plačiai imant, XIII–XVII a. (anglų, ispanų, lenkų, prancūzų); 2) maždaug Romantizmo laikotarpiu, apie XIX amžių (čekų, estų, latvių, lietuvių, norvegų, rumunų, slovakų, suomių, ukrainiečių), 3) dabartiniiais laikais – po Pirmojo pasaulinio karo iki dabar: bosnių, liuksemburgiečių, makedonų, rusinų, valensiečių. Bendrinių kalbų „mados“ sustiprėja nacionalizmo pakilimo periodais Europoje kaip tam tikra „rezistencija“ prieš unifikavimą: 1) Renesanso kalbos ėmė formotis kaip atsvara dominavusiai unifikuojančiai lotynų kalbai, 2) Romantizmo laikais imta vertinti individualius, išskirtinius tautų bruožus, kalba tapo vienu iš ryškiausių tapatybės ženklų; plačiau pasklidusios kalbos (lenkų, prancūzų, vokiečių), tam tikrose teritorijose nustelbusios kitas kalbas, sulaukė kultūrinio tų kalbų atstovų pasipriešinimo, 3) Europos vienijimas, Europos Sąjungos integracija iš dalies sukelia priešingą reakciją, stiprėja

nacionalizmas, tuos kalbinius vienetus, kurie dar prieš dešimtmetį turėjo nekvestionuojamą tarmės statusą, imama vadinti bendrinėmis kalbomis.

Kai lyginame kultūrinių (oficialiųjų, nacionalinių) kalbų istorijas, atsiskleidžia bendraeuropinės jų raidos paradigmos, galima išvelgti esminius sutapimus, raiškius skirtumus. Netipiški atvejai Europos kontekste galėtų būti dvi rašomosios norvegų bendrinės kalbos (nesant vienos bendrinės šnekamosios kalbos); dvi serbų kalbos abėcėlės – kirilinė ir lotyniškoji. Lietuvių bendrinė kalba – daug kuo labai tipiškas antrojo, romantiškojo, periodo kūrinys. Toks daugelio bendrinių kalbų istorijų gretinimas iš principo yra sintetinis tyrimas, paremtas kitų tyrėjų rezultatais, o ne šaltiniais, kurie parašyti konkrečiomis kalbomis. Su šios srities literatūra plačiau susipažinau kaip tik Amerikos bibliotekose ir konferencijose.

Na, o trečioji trajektorija – tai lietuvių emigracijos, genealogijos, istorijos tyrimai, susiję su Uptono B. Sinclairio romanu *The Jungle*. Čikagoje 1904 m. sutikęs daug lietuvių emigrantų, Sinclairis pasirinko juos savo romano herojais. *The Jungle* iki šiol jaudina protus: romanas studijuojamas turbūt vos ne kiekviename Amerikos universitete per literatūros, emigracijos istorijos, darbo istorijos, verslo, žurnalistikos, etikos paskaitas. Lietuvai romanas svarbus kaip lietuvių emigracijos istorijos ir kultūros vaizdinys, suprojektuotas į pasaulio skaitytojus (tai vis dar vienas iš pasaulyje skaitomiausių amerikiečių romanų).

Po 2006 m. išleistos savo knygos apie „Džiungles“ tyrimą tęsiau ir dabar turiu dar nebaigtą maždaug dviejų tomų knygos rankraštį, preliminariai pavadintą *Sinclair's Wedding*. Jeigu ieškotume tarpdiscipliniškumo, jis yra kaip tik čia: tai ir literatūros kūrinio atsiradimo rekonstrukcija, tai ir konkrečių emigrantų, jų šeimų istorija, tai ir genealogijos istorija, eseistika, mokslinio darbo, mokslininko laimėjimų ir pralaimėjimų, atradimų ir praradimų studija, dienašalio forma parašyta žmogaus, tiriančio visus šiuos dalykus (jau pradėjau ieškoti leidėjo, bet kūrinį pirmiau dar turėsiu pabaigti).

Man labai mielas rašymas ne vien akademinėi, bet ir platesnei visuomenei, kaip kad iš dalies bandau daryti

šioje dar nebaigtoje „Sinclairio epopėjoje“. Moksliniame tekste svarbu suprasti, atrasti ir tą atradimą įrodyti argumentais. Bet platesnė visuomenė gal nenorės nei susekti, nei vertinti visų mokslo argumentų. Čia reikia kitokių žingsnių: pabrėžti atradimo netikėtumą, prieštarauti dažniems nusistatymams, įsilieti į sklandančius diskursus teigiant: „Jūs manėte anaip, o mes jums parodome štai šitaip.“ Jei platesnio diskurso konkrečia tema nesama, visuomenė to atradimo nė nepastebės. Reikia stereotipo, kurį atradimai galėtų paneigti, tada jie taps įdomūs ar aktualūs. Stereotipas – tam tikras naujų atradimų sklaidos garantas.

Jūsų knyga Upton Sinclair: the Lithuanian Jungle priklauso tiems akademiniam projektams, kurių atsiradimą paskatino specifinis Čikagos kontekstas. Sinclairio romanas lietuvišką tematiką ir JAV, ir kitose šalyse pavertė tuo, kas angliškai vadinama common knowledge. Ar ano meto išėivijos palikuonims rūpi tokio pobūdžio literatūrinis/etnografinis paveldas? Ar tarp jų esama susidomėjusių šiuo tyrimu? Kaip Jūsų veikalą vertina amerikiečių sociolingvistai, istorikai? Kitaip sakant, ar lietuviškasis dėmuo įdomus Jungtinių Valstijų akademikams?

Taip, tikrai. Mano tėvai turėjo lietuvišką 1948 m. „Džiunglių“ leidimą, įsigytą dar prieš man gimstant, tačiau knyga visą laiką stovėjo lentynoje nesupjaustytas lapais. Apie „Džiungles“ daugiau sužinojau kaip tik Čikagoje, nes tai vienur, tai kitur apie ją vis išgirdavau. Susiradau, puoliau skaityti ir nuo pat pirmo puslapio į akis krito angliškame tekste kaip angliukai sniege susagstyti lietuviški žodžiai senąja, dar nebendrine lietuvių kalbos rašyba. Iš pradžių ketinau tik nustatyti Sinclairio lietuviškų žodžių šaltinius (romane jis 194 kartus pavartojo 69 lietuviškus žodžius), bet tyrimas ėmė ir išaugo į knygą. Daugiausia džiaugsmo man kelia tai, kad suradau konkrečias romano veiksmo vietas Čikagoje. Dalis iš jų buvo nenustatytos. Ypač svarbi lietuviškų vestuvių vieta – netyčia į tą pokylį patekęs Sinclairis daugiausia dėl to ir pasirinko rašyti apie lietuvius, o ne kokius nors slovakus, lenkus ar čekus. Lietuviškos vestuvės, pasak Sinclairio, buvo jam „die-

vų dovana“. Išsiaiškinau, kad vestuvės švęstos Čikagoje, Juozapo Kušleikos saliūne Pietų Paulinos gatvėje, nr. 4558 (sankryžoje su 46-ąja gatve). Tokius dalykus tirti – tikra palaima, kai gyveni Čikagoje ir gali daug kartų nuvykti į tuos rajonus, vaikščioti po tas vietas, praėjus šimtui metų, konkrečiame žemės lopinėlyje patikrinti detales, kurias užčiuopei archyvuose. Lietuvių skaitytojus 2012 m. pradžiugino leidykla *Aukso žuvys* (Sigita Pūkienė), į lietuvių kalbą iš naujo išverstas „Džiungles“ (vertėja – Rasa Drazdauskienė) išleidusi su Valdo Adamkaus pratarne ir komentarais apie to laiko lietuvių emigraciją.

Esu daug kur kalbėjęs apie „Džiunglių“ tyrimus, lietuviška ir amerikietiška publika tas paskaitas primdavo labai palankiai. Lietuviai, palaikydami sumanytą, domisi detalėmis, daugelis sakė perskaitysią „Džiungles“ iš naujo. Lietuviškumo elementas jiems yra esminis, nes suteikia toli siekiančią istorinę dimensiją, papildo Amerikoje gyvenančių lietuvių ar lietuviškas šaknis turinčių amerikiečių tapatybės mozaiką. Amerikiečiai – lingvistai, istorikai – visų pirma domisi tyrimų metodika (jau minėjau, kad ji mišri: lingvistika, pavardžių geografija ir pavardžių nešiotjų identifikavimas, archyvai, darbas mieste, miestų istorija, istorinių žemėlapių studijos). Kai kas net stebėjosi, kad lietuvių kalbos nuotrupų romane tyrimas duoda tokius netikėtus rezultatus: be lietuviškų šaltinių Sinclairio rašymo būdas nebūtų tapęs toks aiškus, ryškus. Pavyzdžiui, šiam romanui jis prisirinko Čikagos lietuvių pavardžių, bet stengėsi įtraukti tik tokias, kad žmonių negalėtų persekioti Čikagos skerdyklų savininkai – tai saliūnų šeiminių, gydytojų, verslininkų, kurie su skerdyklomis neturėjo nieko bendro, pavardės. Neretas iš amerikiečių, net ir tų, kurie skaitė romaną, negalėjo atsiminti, kokios tautybės žmonės jame pavaizduoti. Lietuvos vardo žemėlapyje nebuvo taip ilgai, kad Šaltojo karo metais amerikiečiui, skaitančiam „Džiungles“, liuvio vardas galėjo skambėti kaip kokio nežinomo upokšnio čiurlenimas. Apskritai Sinclairis, nors rašė romaną, bet medžiagą rinko tarsi socialinis mokslininkas, tris storus sąsiuvinis prisirašė visokių minčių ir pastabų. Jis man panašus į sociolin-

gvistą, darantį tyrimus su žmonėmis, juos apklausinėjantį, registruojantį lietuvių emigrantų kalbą – žemaitiškus ir aukštaitiškus žodžius, frazes.

Išėivijos kultūrinio ir mokslinio paveldo tyrimai pamažu persikelia į Lietuvą. Tačiau tuo pat metu Jungtinėse Valstijose kuriasi naujųjų išėivijų iš Lietuvos bendruomenė. Su kokiais iššūkiiais savo tapatybei, gimtajai kalbai ji susiduria? Ar atsiranda jaunesnių akademikų, kurie ryžtųsi studijuoti šios bendruomenės problemas? Kokio pobūdžio tyrimų, Jūsų manymu, trūksta?

Didžiausias lituanistikos, beje, ir amerikietiškosios, tyrimų centras šiandien yra Lietuva. Štai Vilniaus universiteto profesorė Meilutė Ramonienė, su gausia tyrėjų komanda neseniai baigusi tyrimą apie išėivijos lietuvių kalbą, nustatė, kad lietuvių kalba JAV laikosi tvirtai. Amerikoje irgi pasitaiko lietuvių mokslininkų, tyrinėjančių socialinius lietuvių kalbos aspektus. Paminėčiau Jolantą Macevičiūtę-Aritz iš Pietų Kalifornijos universiteto (lietuvių kalbos kaip mažumos kitimas, disertacijos vadovas – garsus sociolingvistas Edwardas Finegas), Aureliją Tamošiūnaitę, Ilinojaus universitete Čikagoje tyrusią įvairių kartų lietuvių kalbos įgūdžius.

Iššūkių yra daug, ryški ir tam tikra takoskyra tarp emigracijos bangų, jų poreikių. Apskritai šiandien stipriai susirūpinta lietuviškų archyvų išsaugojimu JAV. Esama daug problemų, stinga lėšų archyvinei medžiagai saugoti, saugojimo sąlygos kartais nepatenkinamos, tačiau ieškoma naujoviškų sprendimų, norima archyvus modernizuoti. Vis daugiau kalbama apie reikalą saugoti ir kaupti archyvus ten, kur jie atsirado – Amerikoje, siuntimas į Lietuvą dažnai vertinamas tik kaip atsarginis variantas, „planas B“. Toks atsidavimas, man regis, liudija lituanistikos Amerikoje stiprybę ir leidžia žvelgti optimistiškai.

Man, besidominčiam raidžių ir rašto kalbos istorija, ypač trūksta Amerikos lietuvių rašomosios kalbos lyginimų su Lietuvos lietuvių kalba, amerikietiškos spaudos istorijos tyrimų.

Dėkojame už pokalbį. ■